

הטעות או הטיפשות האסטרטגית של טהרן

AP Photo/Altaf Qadri

מאת עידית בר

בימים האחרונים המזרח התיכון כולו רעד לנוכח מתקפה חסרת תקדים מצד איראן על שכנותיה. המשטר בטהרן בחר להגיב למתקפה האמריקאית-ישראלית - לא רק מול ישראל, אלא גם מול המדינות הערביות הסוניות: קטאר, איחוד האמירויות, בחריין, כוויית, עומאן, עיראק, סעודיה ואפילו ירדן וקפריסין.

טילים בליסטיים ומל"טים שוגרו לעבר ערי המפרץ, פגעו בריבונות, גרמו נזק, שריפות ובהלה בקרב האזרחים. מדינות, שניסו לשמור על איזון עד הרגע האחרון, כמו קטאר וכוויית, מצאו את עצמן מותקפות ישירות - לא עוד "תגובה פרוקסית" דרך שליחים, אלא פגיעה ישירה, גלויה ומסוכנת.

המשמעות של תקיפת מדינות אלו היא דרמטית. קטאר וכוויית, שניסו לשמור על ניטרליות ואיזון בין איראן לשכנותיה, מצאו עצמן לפתע יעד ישיר לאיומים ולתקיפות. בכך איראן שברה טאבו אזורי: היא הפכה מאיום מרוחק או עקיף, לאיום ישיר על ביטחונן של מדינות המפרץ.

אפילו מדינות שניסו לשמור על ניטרליות ואיזון בין איראן לשכנותיה, מצאו עצמן לפתע יעד ישיר לאיומים ולתקיפות. בכך איראן שברה טאבו אזורי: היא הפכה מאיום מרוחק או עקיף, לאיום ישיר על ביטחונן של מדינות המפרץ

התגובה לא איחרה לבוא: ברחוב הערבי השיח השתנה במהירות. מה שיכול היה להיות אדישות או אפילו תמיכה סמויה באיראן, הפך לגינוי חד-משמעי ולזעם ציבורי. התקיפה נתפסה כהפרה חמורה של "האחוה המוסלמית" ושל הביטחון הלאומי של המדינות הסוניות.

ברמה הרשמית מדינות המפרץ גינו בחריפות את המתקפה. מועצת שיתוף הפעולה של המפרץ (GCC) והליגה הערבית פירסמו גינויים חריפים, הדגישו את הפגיעה בריבונות, ואף מצרים הצטרפה לגינוי הפומבי של הפגיעה במדינות ה"אחיות".

סעודיה, שבמשך שנים ניסתה לשמור על איזון ואף גינתה בעבר תקיפות אמריקאיות וישראליות נגד איראן, שינתה כיוון: הפעם היא גינתה את איראן בלבד והבהירה שמדובר באיום ישיר על ביטחונה הלאומי.

גם קטאר, כוויית, בחריין ואיחוד האמירויות פרסמו הודעות גינוי חריפות, קיימו התייעצויות חירום והבהירו כי לא יאפשרו שימוש בשטחן לתקיפת איראן, אך הן דורשות ערבויות ביטחוניות מארצות הברית ומהמערב.

האחוה הערבית, או "האחוה המוסלמית", היא עקרון יסוד בפוליטיקה האזורית: סולידריות בין מדינות ערב, במיוחד מול איומים חיצוניים. במשך עשרות שנים ניסתה איראן להשתלב באחוה זו, לפחות ברטוריקה, והציגה את עצמה כמגינת האומה המוסלמית וכמנהיגת "ציר ההתנגדות" שמגינה על האסלאם, על הפלסטינים ועל המוסלמים כולם נגד ישראל והמערב. היא השקיעה משאבים אדירים בתמיכה בחמאס, בחזבאללה, ובמיליציות שיעיות ברחבי האזור, והציגה את עצמה כחלופה למערב ולישראל.

סעודיה, שבמשך שנים ניסתה לשמור על איזון ואף גינתה בעבר תקיפות אמריקאיות וישראליות נגד איראן, שינתה כיוון: הפעם היא גינתה את איראן בלבד והבהירה שמדובר באיום ישיר על ביטחונה הלאומי

אולם התקיפה על מדינות ערביות סוניות והפניית הנשק אליהן הפכה את הקערה על פיה. בעיני רבים, איראן כבר איננה מגינה על האומה המוסלמית, אלא איום על המרחב הערבי, כוח זר שמנסה לכפות את רצונו על שכנותיו. היא הפרה את עקרון האחוה, והפכה בעיני רבים ממנהיגת ההתנגדות לאיום אימפריאלי - כוח זר שמאיים על המרחב הערבי. ההיסטוריה מלמדת: כאשר שליט ערבי או מוסלמי תוקף מדינות ערביות אחרות, הוא מאבד את הלגיטימציה והסולידריות, כפי שקרה לסדאם חוסיין לאחר פלישתו לכוויית.

בימים האחרונים נרשמה התלכדות חסרת תקדים של מדינות ערב סביב גינוי איראן. מלבד הגינוי של סעודיה, בחריין, איחוד האמירויות, קטר, כוויית, עומאן, ירדן, מצרים ולבנון - הן גם הדגישו את הפגיעה בריבונות וקראו לאחדות ערבית מול האיום האיראני.

לסעודיה אף הדגישה כי תנקוט "כל אמצעי" להגן על ביטחונה, והבהירה כי האיום האיראני מחייב שיתוף פעולה אזורי הדוק. מדינות המפרץ קיימו שיחות חירום, והליגה הערבית התכנסה לדיון דחוף. ברחוב הערבי, ברשתות החברתיות ובתקשורת נשמעו קריאות לאחדות, להרתעה, ולתגובה אזורית מתואמת.

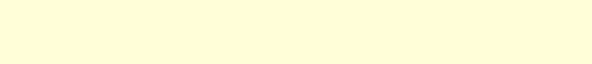
המשטר בטהרן חשב שהוא "מרחיב את שדה הקרב" ומפעיל לחץ על ישראל וארה"ב, אך בפועל יצר התלכדות מחודשת של המחנה הסוני. מדינות שהיו מפולגות, מסוכסכות או ניטרליות מצאו עצמן לפתע באותו צד של המתרס. עבורן, איראן כבר איננה אויב מרוחק - היא אויב על הבית, איום ישיר על ביטחונן, כלכלתן וריבונותן.

זו לא רק טעות טקטית. זו טעות אסטרטגית היסטורית. איראן הצליחה לאחד את מדינות המפרץ, להעמיק את שיתופי הפעולה הביטחוניים ביניהן, ולדחוף אותן לחפש ערבויות ביטחוניות חדשות מארה"ב ומהמערב. ייתכן שנראה בעתיד הקרוב הידוק שיתופי פעולה צבאיים, הקמת מערכות הגנה אזוריות, ואפילו פתיחות לתיאום עם ישראל מול האיום האיראני.

זו לא רק טעות טקטית. זו טעות אסטרטגית היסטורית. איראן הצליחה לאחד את מדינות המפרץ להעמיק את שיתופי הפעולה הביטחוניים ביניהן, ולדחוף אותן לחפש ערבויות ביטחוניות חדשות מארה"ב ומהמערב

המערכה הנוכחית משנה את אופי העימות במזרח התיכון: לא רק עימות בין ישראל לאיראן, אלא עימות בין מדינה מוסלמית לא ערבית לבין המרחב הערבי כולו. הזהות הערבית מקבלת ממד ביטחוני מובהק, והאיום האיראני מייצרם התכנסות, תיאום והעמקת שיתופי פעולה סביב מכנה משותף ברור והוא "ערביות". איראן מהמרת לא נכון, והפעם תג המחיר שייגבה ממנה יהיה גבוה, לא רק מצד ישראל וארה"ב, אלא גם מצד העולם הערבי, שהתעורר לאיום המשותף.

עידית בר היא מומחית לחברה ולתרבות הערבית וחוקרת העולם הערבי והמוסלמי, חוקרת ומרצה על העולם הערבי והמוסלמי, מרצה בארץ ובחו"ל ומעבירה סדנאות לתקשורת אפקטיבית עם העולם הערבי. בימים אלו יצא לאור ספרה "קווים חוצים גבולות - סאטירה ומחאה חזותית בעולם הערבי" (גלילי הוצאה לאור), מסע ויזואלי מרתק שחושף את הסיפור של העולם הערבי דרך עיני הקריקטוריסטים.

פוסטים המתפרסמים בבלונים של זמן ישראל מייצגים את כותביהם בלבד. הדעות, העובדות וכל תוכן המוצג בפוסט זה הם באחריות הבלוגר/ית וזמן ישראל אינו נושא באחריות להם. במקרה של תלונה, אנא צרו קשר.